

بروشور آموزشی

استرداد یا سلب اعتبار مقاله

گردآوری و تنظیم:

کتابخانه دانشکده پزشکی

اسفند 1402

استرداد یا سلب اعتبار چیست؟

ارسال استرداد یک مقاله توسط یک مجله علمی نشان از این است که اعتبار مقاله زیر سوال رفته است. در نتیجه مقاله سلب اعتبار شده از مجله چاپی و آنلاین و هر گونه پایگاه مربوطه حذف می شود. اما اینکه تصور کنیم همیشه سردبیر یا هیئت تحریریه مجله در این زمینه تصمیم گیرنده هستند، درست نیست. در استرداد یک مقاله، ممکن است افراد متفاوتی که در نشریه کار می کنند، از ویراستار گرفته تا سردبیر دخیل باشند. مثلاً ویراستاران و یا دستیاران ویراستار می توانند با توجه به شکایت های خوانندگانی که مقاله را خوانده اند اقدام به استرداد مقاله کنند. یا سردبیر در پیگیری موارد فراوانی که گزارش شده است، دست به این کار بزند. گاه نیز هیئت تحریریه برای جلوگیری از وارد شدن خدشه به اعتبار و شهرت مجله چنین کاری را انجام می دهند.

دلایل استرداد یک مقاله چیست؟

از آنجا که استرداد یک مقاله در پایگاه ثبت می شود، می تواند به اعتبار یک محقق و یا مجله در دراز مدت لطمه بزند. به همین سبب، دلایل استرداد باید بسیار شفاف و قابل اثبات باشند؛ همچنین باید بین خطای انسانی و تخلف علمی عمدی تفاوت قائل شد.

خطای انسانی: خطا در جمع آوری داده و یا دسته بندی آنها، تحلیل آماری نامطمئن، و اموری از این قبیل که در داوری مورد تردید نبوده است.

تخلف علمی عمدی: ارسال مقاله همزمان برای چندین مجله، مغایرت در اهداف، داده سازی و یا دست کاری داده ها، عدم تطابق با قوانین تحقیق و تحریف داده ها که شامل دست کاری در تصاویر و سرقت علمی می شود، از این دست هستند.

Retraction watch

برای جلوگیری از چنین مواردی بهتر است که به هنگام انجام مطالعات خود از اعتبار مقالات اطمینان حاصل کنید. برای این کار می‌توانید به وبلاگی که ایوان اورانسکی و آدام مارکوس (retraction watch) ساخته‌اند و در آن پیگیر مقالات مسترد شده هستند، مراجعه کنید و اطلاعات خود را در این رابطه به روز کنید.

برخورد با مقاله‌ی مسترد شده چگونه است؟

هرگاه از مقاله‌ای سلب اعتبار می‌شود، افراد مختلفی با این قضیه درگیر هستند. از مجله و سردبیر آن گرفته تا نویسندگان و موسسه‌ای که او برای آن کار می‌کند تا نویسندگان و محققین دیگری که از آن مقاله استفاده می‌کنند. هر یک از این گروه‌ها برخورد متفاوتی با این مساله دارند.

جلوگیری از استرداد مقاله

امروزه مجلات مختلف در پی سیاست‌گذاری‌هایی هستند که بتوانند به خوبی مقالاتی از این دست را شناسایی و از

آنها سلب اعتبار کنند. کارگروه‌های مختلف در اقصی نقاط جهان برگزار شده، تحقیقات انجام می‌پذیرند و مقالاتی در اینباره نوشته می‌شوند. کارگاه‌های مختلف جنبه‌های متفاوت این پدیده را برای سردبیران برمی‌شمارند.

در مجلات نیز گروه‌هایی تشکیل شده‌اند که تنها بر روی بررسی اعتبار مقالات تمرکز می‌کنند. اما تلاش این سازمان‌ها (هر چه و در هر سطح که باشد) تنها در راستای منافع خودشان است و کاری بنیادین صورت نمی‌دهند.

جلوگیری از استرداد مقالات به معنای متوقف کردن روند آن با داوری سختگیرانه و یا هوشیاری ویراستاران نیست. بلکه بهتر است با آموزش صحیح افراد در دوره‌ی تحصیل از بروز چنین مسائلی جلوگیری کرد تا افراد حتی به سراغ کارهایی از این قبیل نروند.

